

Renáta Bernhardt

orcid.org/0000-0002-1902-6388
Katolicki Uniwersytet Eszterhazy-Károly

Ágnes Magyar

orcid.org/0000-0001-7119-3784
Kampus Uniwersytetu Jászberény

„Mantle of Expert (MoE)” w edukacji przedszkolnej – „Zagrajmy w bibliotekarza!”

*‘Mantle of Expert (MoE)’ in Kindergarten Education –
“Let’s Play Librarian!”*

KEYWORDS   ABSTRACT

Mantle of the
Expert – MoE,
playing library,
kindergarten,
complexity of skills,
interview research

In our study, the complexity of skill development of preschool children is presented through the Mantle of the Expert (MoE) method which is a specific type of education approach based on drama pedagogy. The adaptation of the method was developed by Dorothy Heathcote (Heathcote & Bolton, 1995) and the development potential of the game in kindergarten is exemplified by the expert game of playing library in the Central Kindergarten in Jászberény, Hungary. The ‘Librarian MoE’ will be demonstrated with the help of the theoretical background of MoE and our empirical research based on a qualitative, structured interview method with parents (N = 11). Our preliminary research focuses on the experience of the parents of those children who are actively participating in the ‘Librarian MoE’ during the initiation, creation and operation of the special kindergarten drama game. Regarding the results of the research it can be claimed that “playing library” as a Mantle of the Expert method has positive effects on the children’s social relationships, their ability to cooperate, moreover their digital competence and use of ICT tools has become more conscious.

SŁOWA KLUCZE ABSTRAKT

Mantle of the Expert – MoE, zabawa w bibliotekę, przedszkole, złożoność umiejętności, badania oparte na wywiadzie

W niniejszej pracy prezentujemy złożoność procesu rozwijania umiejętności dzieci przedszkolnych za pomocą metody „Mantle of Expert” (MoE, „Szaty eksperta”). Jest to specyficzna metoda nauczania oparta na pedagogice dramy. Opracowaniem tej metody zajmowała się głównie Dorothy Heathcote (Heathcote & Bolton, 1995), a rozwojowy potencjał proponowanych przez nią zabaw można zaobserwować na przykładzie zabawy w bibliotekę przeprowadzonej w przedszkolu Central Kindergarten w Jászberény (Węgry). Zabawa w bibliotekę (Bibliotekarz MoE) zostanie opisana po przedstawieniu teoretycznego kontekstu metody MoE, po czym zaprezentujemy badania empiryczne oparte na jakościowej metodzie wywiadu kwestionariuszowego przeprowadzonego z rodzicami (N = 11). Badania wstępne koncentrują się na doświadczeniu rodziców dzieci aktywnie uczestniczących w Bibliotekarzu MoE na etapie rozpoczynania, tworzenia i rozwijania tej specyficznej zabawy opartej na technice dramy. Na podstawie wyników badań można powiedzieć, że zabawa w bibliotekę wg metody „Mantle of Expert” wywarła pozytywny wpływ na społeczne relacje dzieci i ich umiejętność współpracy z innymi. Ponadto, ich kompetencje cyfrowe i umiejętność posługiwania się narzędziami ICT stały się bardziej świadome.

Teoretyczne podstawy koncepcji pedagogicznej „Szaty eksperta” (MoE) opartej na technice dramy

W naszym badaniu główny nacisk położono na teoretyczne podstawy metody (Mantle of the Expert, MoE) oraz specjalną adaptację tej metody jako „zabawę w bibliotekę” w przedszkolu w Jászberény na Węgrzech.

Metoda Mantle of the Expert (MoE) – tzw. „gra w eksperta”, jest jedną z procedur pedagogicznych, które pojawiły się w ostatnim dziesięcioleciu, ale także jednym z najbardziej świadomie rozwijanych i szczegółowo opisanych rodzajów i pomysłów pedagogicznych związanych z techniką dramy (Heathcote, 2002). Rozwój tej metody zawdzięczamy przede wszystkim Dorothy Heathcote (29 sierpnia 1926 – 8 października 2011), nauczycielce dramy i wykładowczyni akademickiej, która opracowała wiele rewolucyjnych podejść do nauczania i uczenia się opartych na technikach dramatycznych. Heathcote zreformowała angielską pedagogikę dramy dzięki swoim niezwykle intuicyjnym i skutecznym metodom.

Szczególny rodzaj metody dramy – tzw. Mantle of the Expert (szata eksperta), MoE – stworzony był przez Heathcote i Boltona począwszy od 1960 roku (Farmer, b. d.). Metoda ta została zaprojektowana specjalnie dla nauczycieli bez większego doświadczenia w edukacji teatralnej. Mimo braku takiego doświadczenia, wykorzystując

MoE jako „technikę” w procesie nauczania-uczenia się, są oni w stanie wykorzystać wyimaginowane konteksty do generowania motywujących i sugestywnych działań w celu skutecznego uczenia się (Heathcote, 2002).

Podejście Heathcote jest zgodne z pedagogiką Johna Deweya (1976), który uważał, że dzieci powinny być przygotowywane do życia poprzez prawdziwe doświadczenia. Szkoła powinna być prawdziwym życiem czerpiącym z doświadczeń, które dziecko napotyka w swoim naturalnym środowisku. Zamiast dawać dzieciom gotową wiedzę, szkoła powinna być miejscem, w którym rozwijają one umiejętność zdobywania wiedzy. Podobieństwo do idei Deweya polega tu również na tym, że w „grze w eksperta” dzieci konfrontują się z konkretnym, opartym na działaniu, rozwiązywaniem problemów oraz z rzeczywistymi problemami, które wymagają realnych rozwiązań (Bernhardt i in., 2021).

Jak widać na Rysunku 1, technika dramy, uczenie się przez dociekanie i sytuacja stawiająca dzieci w pozycji ekspertów to nieodłączne elementy metody MoE, co dowodzi, że jest to specyficzny rodzaj podejścia edukacyjnego opartego na pedagogice dramy (Aitken, 2013).

„Szata eksperta” nie oznacza, że uczniowie w jakiś magiczny sposób nabywają wiedzę specjalistyczną. W prawdziwym świecie nadal są dziećmi i tylko w wyobraźni pracują jako eksperci. Według Abbotsa (2007, s. 23), „nauczyciel musi być świadomy i biegły we wszystkich trzech trybach nauczania”.

Rysunek 1. Trzy podejścia pedagogiczne „Szaty eksperta” (zaadaptowane przez Abbotsa, 2007).

Według Van De Water, McAvoya i Hunta (2015), role i obowiązki dzieci w procesie metody MoE obejmują odpowiedzialność za swój zespół jako ekspertów, pracę nad ważnymi zadaniami, dbanie o rzeczy, którymi się opiekują oraz bycie dumnymi ze swojego statusu. Dzieci – „eksperti” mogą skupić się na prawdziwym celu wspólnego

odkrywania w sposób interaktywny lub proaktywny. Dzięki grze w ekspertów, zdobywają umiejętności i wiedzę, które mogą wykorzystać w codziennym życiu, a ponadto rozwijają zaangażowanie i zwiększają pewność siebie. Od początku gry dzieci są świadome, że stanowią zespół ekspertów tylko w wyobraźni i wiedzą, że fikcja jest czymś, co można zatrzymać i rozpocząć kiedy tylko chcą lub kiedy nauczyciel zdecyduje się to zrobić. W fikcyjnej sytuacji nauczyciel i uczniowie współpracują tak, jak zespoły w prawdziwym życiu, które podejmują wysiłki dla realizacji konkretnego zadania.

Metoda Mantel of the Expert (MoE) w edukacji przedszkolnej

Według Ledóné Dolmány i Szaudera (2004, s. 9) metoda *Mantel of the Expert* jest jak wykonywanie zadania, które „nie jest rzeczywiste, ale jest realistyczne”.

„Gra w eksperta” była zatem pierwotnie skoncentrowana na typowej edukacji szkolnej i procesie nauczania-uczenia się, chociaż, jak każda inna skuteczna metoda i procedura pedagogiczna, może być ona swobodnie dostosowywana i adaptowana dla innych grup wiekowych i środowisk edukacyjnych. MoE jest w stanie stworzyć wyobrażony kontekst dla rozwoju umiejętności i zdobywania wiedzy, co jest koniecznością w edukacji przedszkolnej. Ponadto, można dzięki niej poprawić nowe kompetencje, takie jak czytanie lub umiejętności cyfrowe (Szaszko & Sinka, 2019).

Jak stwierdził László Kaposi (2011, s. 11), „[...] dzieci radziły sobie w sposób jak najbardziej naturalny z pytaniami, do których, zgodnie z zakorzenioną praktyką [...] edukacji, ich wiek ich nie predysponuje”.

Adaptacja MoE w edukacji przedszkolnej może być postrzegana w ramach udramatyzowanej zabawy i jest uzasadniona następującymi cechami równoległymi do Narodowego Podstawowego Programu Wczesnej Edukacji na Węgrzech (Korm. rendelet..., 2012):

- w edukacji przedszkolnej zabawa jest podstawową aktywnością, którą dzieci wykonują i której potrzebują;
- rozwój umiejętności osiąga się poprzez złożone działania;
- doświadczenie i proces uczenia się opiera się na obserwacjach dzieci;
- codzienne czynności odbywają się w ramach pracy grupowej i współpracy.

Badania empiryczne dotyczące „zabawy w bibliotekę” jako metody MoE w edukacji przedszkolnej

Tło i procedura badań

Pomysł „zabawy w bibliotekę” został po raz pierwszy wdrożony w 2019 roku, podczas pandemii, kiedy bodźce zewnętrzne zostały ograniczone, zewnętrzne miejsca

doświadczeń zniknęły, a codzienne spacerunki i działania odbywające się poza przedszkolem stały się rzadkością.

Aby zrekompensować dzieciom wspomniane sytuacje, stworzono zabawowy świat (bibliotekę), w którym dzieci i nauczyciele przedszkolnicy założyli firmę jako eksperci (bibliotekarze). Etapy tej gry były następujące:

1. Pomysł prowadzenia biblioteki przedszkolnej został omówiony z 8 dziećmi w wieku przedszkolnym (3 grupa przedszkolna, 6-letnie dzieci).
2. Po zaakceptowaniu pomysłu podpisano umowę: określono lokalizację, rolę (jako bibliotekarzy), zadania oraz zasady współpracy.
3. Zadania zostały uruchomione: zbieranie książek, etykietowanie, angażowanie rodzin w postęp, ustawianie półek, proces wypożyczania (przy użyciu tabletu – np. robienie i usuwanie zdjęć).
4. Dzieci organizowały spotkania w celu zarządzania procesem i rozwiązywania problemów (np. zachowanie czytelników, ustalanie standardów, organizacja, sprzątanie).

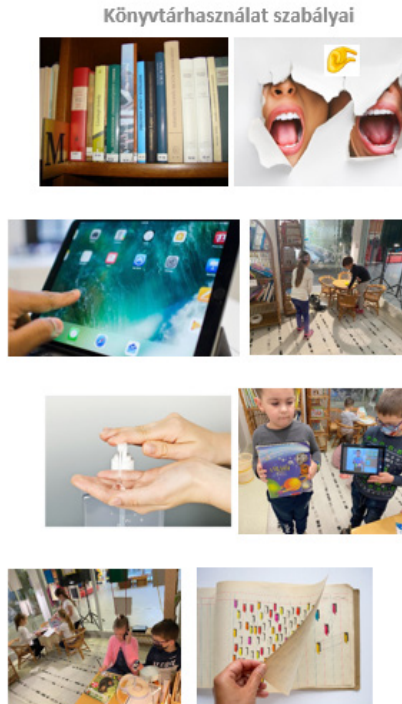
Rysunek 2. Proces omawiania i ustalania warunków umowy (zdjęcie zostało zrobione przez Anikó Darók Kunné)

Rysunek 3. „Kącik czytelniczy” (zdjęcie zrobione przez Anikó Darók Kunné).

Rysunek 4. Zasady w „Zabawowej bibliotece” (zdjęcie zrobione przez Anikó Darók Kunné)

Naszym *celem badawczym było* ujawnienie doświadczeń i poglądów rodziców na temat „zabawowej biblioteki” w Jászberény. Dzieci rodziców to te, które aktywnie uczestniczyły w „Bibliotekarskim MoE” (podczas procesu inicjowania, tworzenia i działania).

Jako *metodę badawczą* zastosowano metodę jakościową i przeprowadzono ustrukturyzowane wywiady z 11 rodzicami. W *próbie znaleźli się* rodzice (N = 11) zarówno aktualnie posiadający dziecko w wieku przedszkolnym, jak i posiadający dziecko w wieku przedszkolnym wcześniej (obecnie uczeń 1. klasy szkoły podstawowej). Badanie odbyło się w *Central Kindergarten* (Jászberény, Węgry) w lutym 2022 roku.

Celem badania było poznanie opinii i doświadczeń rodziców tych dzieci, które były aktywnie zaangażowane w inicjatywę „zabawowej biblioteki”.

Podczas wywiadów zadano dwanaście pytań – najpierw dotyczących kilku pytań wprowadzających, w których interesowało nas, od kogo rodzice dowiedzieli się o „zabawie w bibliotece”; jakie korzyści i wartości tej zabawy mogliby wymienić; jaką rolę odgrywa lub odgrywało ich dziecko w bibliotece; oraz w jaki sposób byli zaangażowani w organizację i funkcjonowanie biblioteki.

W głównej części wywiadu rodzice informowali o swoich poglądach na temat wpływu „zabawowej biblioteki” na rozwój umiejętności i zdolności dzieci. Na koniec zebrano informacje od rodziców tych dzieci, które uczęszczają do szkoły w tym roku, a celem uzyskania tych danych było podkreślenie korzyści lub zalet oraz wiedzy, jaką ich dziecko zdobyło w szkole dzięki temu, że wcześniej bawiło się w bibliotekę w przedszkolu.

Wyniki pokazują, że dwa razy więcej rodziców dowiedziało się o inicjatywie „zabawowej biblioteki” od nauczyciela przedszkolnego swojego dziecka (N = 7) niż od własnego dziecka (N = 4).

„To bardzo innowacyjny pomysł. Przedszkole dobrze wykorzystuje swoje obiekty, uczęszcza tu wiele małych dzieci i dobrze, że owa koncepcja ‘biblioteki’ jest zintegrowana z ich codziennym życiem” (P9).

Ponad połowa respondentów (63%) była aktywnie zaangażowana w „zabawę w bibliotekę” jako partner, a dwóch z nich uczestniczyło w zadaniach i procesie organizacyjnym. Niewielu rodziców (N = 2) było aktywnych w procesie tworzenia biblioteki (gromadzenie sprzętu, książek), ale troje z nich było zaangażowanych w postępy operacyjne biblioteki.

Wyniki – Opinie rodziców na temat „zabawowej biblioteki”

Poglądy i opinie rodziców odgrywają kluczową rolę w każdej działalności przedszkola, ponieważ konstruktywny rozwój osobowości dziecka jest wspierany nie tylko przez nauczyciela, ale też przez rodzinę dziecka. Oprócz pozytywnych opinii, rozmówcy informowali również o korzyściach i wartościach, jakie ich zdaniem może przynieść „zabawowa biblioteka”. Jak widać na mapie myśli (Rysunek 5), główne koncepcje i pomysły rodziców były następujące:

Rysunek 5. Korzyści z „zabawy w bibliotekę” w opinii rodziców

Biorąc również pod uwagę opinie rodziców, można stwierdzić, że najważniejsze fakty i opinie koncentrowały się na czytaniu i chodzeniu do biblioteki oraz umiejętnościach lub nawykach, takich jak umiejętność współpracy, odpowiedzialność, obsługa tabletów lub innych narzędzi informatycznych.

a) Rodzice czuli, że ich *dziecko zainteresowało się książkami*:

Zainteresowanie książkami jest bardzo ważne; one pomagają w doskonaleniu czytania i w nabywaniu wiedzy (I3).

Dzieci są wprowadzane w koncepcję biblioteki od wieku przedszkolnego, mogą przychodzić codziennie, aby przeglądać i oglądać książki, a starsze mogą nawet czytać (I5). Dzieci są stworzone do kochania książek i czytania, mogą stać się prawdziwymi bibliotekarzami (I2).

b) Kształtowanie nawyków na skutek „zabawy w bibliotekę”:

Dzieci poznają i uczą się rutyny bibliotecznej: dbania o książki, dotrzymywania terminów, poszerzania wiedzy, słownictwa, itp. (I2).

Rozwijają miłość do książek i uczą się je poznawać. Gdyby chodzili do biblioteki miejskiej tylko od czasu do czasu, nie ukształtowałyby to ich stosunku do książek w takim stopniu (I6).

c) Dzięki zaangażowaniu w MoE dzieci mogą rozwijać swoje umiejętności społeczne i wzmacniać relacje:

Dzieci są odbiciem świata dorosłych. Uczą się współpracy z kolegami, rozwijają poczucie obowiązku, odpowiedzialności i uczynności. Uczą się radzić sobie w różnych sytuacjach (I6).

„Zabawowa biblioteka” jest w rzeczywistości bardzo złożonym ‘teatrem’ dla małych bibliotekarzy; każdy ma swoje zadania do wykonania, ale nie jest to dla nich ciężarem – „bawią się”, a zarazem uczą się wielu ważnych rzeczy, staje się to częścią ich osobowości, co będzie dla nich przydatne w dalszym życiu. Na przykład, komunikacja między sobą, uprzejme zachowanie, podział pracy – to wszystko są rzeczy, które uważam za niezwykle korzystne... (I7).

d) *Kompetencje cyfrowe* można rozwijać, wykorzystując tablet jako podstawowe narzędzie w bibliotece (zob. również Molnár, 2020):

Myślę też, że to dobrze, że dzieci mogą korzystać z narzędzi ICT, ponieważ dzisiejsze dzieci nie mogą się obejść bez tych urządzeń, rodzą się w tym środowisku i muszą uczyć się wszystkiego o otaczającym je świecie. „Biblioteka” odgrywa bardzo ważną rolę w tym, by uczyć się korzystać z takich urządzeń w sensowny sposób (I7).

Zgodnie z wynikami, dzieci naszych respondentów były aktywnymi bibliotekarzami i czytelnikami w „zabawowej bibliotece”. Uczestniczyły w zajęciach związanych z „biblioteką” co tydzień, a wiele z nich także codziennie.

Pytani o wrażenia dziecka związane z „zabawową biblioteką”, rodzice byli pozytywnie nastawieni i zadowoleni:

- Najczęstszą odpowiedzią było to, że dziecko „uwielbiało” to i cieszyło się z bycia bibliotekarzem, a ponadto praca w „prawdziwej” bibliotece była dla nich ogromną przyjemnością. Dzieci w wieku przedszkolnym uważały, że bycie bibliotekarzem dało im poczucie odpowiedzialności i godności, a także więcej „uprawnień” niż tym, którzy przychodzili do biblioteki tylko jako czytelnicy.
- Wcielając się w rolę bibliotekarzy, dzieci mogły zapoznać się z tym zawodem i poznać życie „za kulisami” biblioteki.
- Był to dowód na to, że dzieci znacznie bardziej zainteresowały się czytaniem i książkami, świat się przed nimi otworzył, a doświadczenia z przedszkola zmotywowały je do zostania członkami biblioteki miejskiej. Były też dzieci, które – na skutek doświadczeń z „zabawową biblioteką” prosiły rodziców o zakupienie im książek.
- Dzieci były też motywowane dotrzymywaniem terminów, lubiły korzystać z tabletów, a czytanie było dla nich pożytecznym zajęciem, ponieważ dawało im dużo wiedzy i doświadczenia.

Dalsze wyniki i konsekwencje metody MoE i badań

„Zabawowa biblioteka” otworzyła też uczestnikom zabawy wiele innych możliwości niż tradycyjne zabawy w przebieranie się za ekspertów. Dzieci i nauczyciele przedszkolni nawiązali i utrzymywali kontakty z Biblioteką Miejską w Jászberény. Uczestniczyli również w internetowej „konferencji międzybibliotecznej” i dzielili się swoim doświadczeniem i wiedzą z inną biblioteką i przedszkolem w Budapeszcie.

Jako że „zabawowa biblioteka” w Jászberény znajduje się w pomieszczeniu wydzielonym szklanymi *ścianami* w korytarzu, MoE może funkcjonować w dłuższej perspektywie, służąc prawie dwustu dzieciom z ośmiu grup przedszkolnych księgozbiorem liczącym 225 pozycji.

Odnosząc się do wspomnianych analiz wywiadów, dzięki „zabawie w bibliotekę” jako metodzie typu „szata eksperta”, relacje społeczne dzieci zostały wzmocnione, a ich zdolność do współpracy z innymi znacznie się poprawiła. Ich kompetencje cyfrowe i korzystanie z narzędzi informatycznych stały się *świadome i ukierunkowane na konkretny cel*. Niemniej, w przeciwieństwie do ogólnej charakterystyki grupy wiekowej, w kwestiach związanych z biblioteką u dzieci nastąpił znacznie silniejszy wzrost w zakresie zaangażowania w naukę.

W świetle powyższych ustaleń, można powiedzieć, że w naszym artykule przedstawiono pewien przykład gry w eksperta w celu wypromowania jednego ze szczególnych rodzajów zabawy opartej na technice dramy (MoE) i wykazania różnorodności możliwości uczenia się przez zabawę w edukacji przedszkolnej.

Bibliografia

- Abbotts, L. (2007). *Mantle of the Expert 2: Training Materials and Tools*. Essex County Council.
- Aitken, V.(2013). Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Teaching and Learning: A Brief Introduction. W: D. Fraser, V. Aitken & B. Whyte, *Connecting Curriculum, Linking Learning* (pp. 34–56). NZCER Press.
- Bernhardt, R., Kunné Darók, A., & Magyar, Á. (2021). Szakértőijáték a komplexfejlesztéstükrében – a „játzásíkönyvtár” példája. W: K. Toma (Ed.), *Tervezésfejlesztészövődában* (pp. 93–113).Tokaj-Hegyalja Egyetem.
- Dewey, J. (1976). Pedagógiaihitvallásom (M. Molnár, tłum.). W: J. Dewey, *A nevelésjellegésfolyamata* (pp. 97–112). Tankönyvkiadó.
- Farmer, D. (b. d.). *Dorothy Heathcote – Pioneer of Educational Drama*. <https://dramaresource.com/dorothy-heathcote-pioneer-of-educational-drama/>
- Heathcote, D. (2002). *Contexts for Active Learning – Four Models to Forge Links between Schooling and Society*. NATC, Birmingham. <http://www.moeplanning.co.uk/wp-content/uploads/2008/05/dh-contexts-for-active-learning.pdf>
- Heathcote, D., & Bolton, G. (1995). *Drama for Learning: Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*. Heinemann.
- Kaposi, L. (2011). Drámajátékozódamindennapjaiban. *DrámapedagógiaiMagazin*, 41(1), 10–12.
- LedónéDolmány, M.,&Szauder, E. (2004). Gondolatok a szakértőidramáról. *Drámapedagógiaimagazin*, 27(1), 8–9.
- Molnár, M. (2020). A digitálistanulásiörnyezetpedagógiaitényezői. W: *Partnerstädte Überlegungenüber die PädagogieVechta – Jászberény* (pp. 39–50). Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó.
- Szaszkó, R., & Sinka, A. (2019). The Digital Teacher: Digital Tools of Motivational Pedagogy. W: É.Borsos, R.Horák, C.Kovács & Zs. Námestovszky, Zs. (Eds.), *A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kartudományoskonferenciáinaktanulmánygyűjteménye* (pp. 197–203). Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
- Van de Water, M., McAvoy, M.,& Hunt, K. (2015). *Drama and Education: Performance Methodologies for Teaching and Learning*. Routledge.
- Korm. rendeletaz Óvodanevelésországosalpprogramjáról (2012).363/2012. (XII. 17.). (Węgry). <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=a1200363.kor&targetdate=&printTitle=363/2012.+%28XII.+17.%29+Korm.+rendelet>

ADRES DO KORESPONDENCJI

Renáta Bernhardt
Katolicki Uniwersytet Eszterhazy-Károly
e-mail: bernhardt.renata@uni-eszterhazy.hu

Ágnes Magyar
Kampus Uniwersytetu Jászberény
e-mail: magyar.agnes@uni-eszterhazy.hu